

ערכי פסחים פרק עשירי פסחים

קג.

עין משפט נר מצוה

בז א מ"י פ"ט מהל' שבת הלכה כב סמוג עשין כט טו"ט א"ח סמוג טענ סעף א: ז ב מ"י שס הלכה יז וכד וטענ שס טו"ט א"ח ס"י ר"ז סעף א: ג וטו"ט א"ח ס"י קעט סע"ז [7]:

רבינו חננאל

ואסיקנא יום טוב שהל להיות אחרי השבת הלכתא כרבא דאמר יקנה"ז. אמר רב יהודה לא נחלק ב"ש ובי"ה על המזון שהוא בתחלה ועל הבדלה שהוא בסוף, לא נחלקו אלא על המאור ועל הבשמים, שב"ש אומרים מאור ואחר כך בשמים ובי"ה אומרים בשמים ואחר כך מאור. אמר ר' יוחנן נהגו העם כבי"ה אליבא דר' יהודה דבשמים ואחר כך מאור. רב ברונא ורב חננאל תלמידי רב הוו יתיבי בסעודתא

רבה אמר ית"ק וז"ל אמר קני"ה. רש"ס מהפך הגירסא משום דרז ושמואל ולוי חזרים א היו ולין לרין להפך משום זה דגמ' נקט כל אותם שאומרים יין תחלה יקני"ה ית"ק וחס"ח אותם שאומרים קידוש ברישא קני"ה וחס"ח נר תחלה נקני"ה ית"ק וימיהו צירוש' משמע כפירוש רש"ס:

קני"ה. פירש רש"ס לרואה למסוך יין להדלה משום דמקדשין

על הפת ואין מזדיילין על הפת ולפי מה שפירש ר"ת לקמן (ד' קו: ד"ה מקדש) דאין מקדשין על הפת יש לפרש שאם הי' מרחיק יין מן הדלה יאמרו שאינו בא אלף בשציל קידוש הוא לכבוד יו"ט: **והלכתא** כרבא. משום [אינן] אמוראין אלטרין דפסוק כרבא ולא משום אצ"י דקיי"ל (ב"ב ד' עג.) זכולי גמרא כרבא לגבי אצ"י זר מיע"ל קג"ס:

ואמר רבי יוחנן נהגו העם בבית הדין והשתא חולק רבי יוחנן אסתם משנה² ואיכא למימר שצלטון ימיד היה שונה אותה והיה שונה זה דברי רבי מאיר צה"ל¹ והאי נהגו זה הו' כהאי נהגו דצפרק צמרא דעניית (ד' כו:) דמפרש לאורוי לא מורין ואי עבדי לא מחיין צדיקה"ט:

ברוך אכסא קמא. של קידוש ואכסא דצרכתא של צבהמ"ז

והא דתנן צבילד מצרכין (צרכות ד' מצ.) צריך על היין לפני המזון פטר יין שלאחר המזון היינו לאחר הסעודה וקודם צרכת המזון שהיו רגילי' לשמות יין אחר הסעודה קודם צרכת המזון: **לא הוי ידעיתו** אי משקו. פרש"ס כי צרימיו אכסא קמא לא ידעיתו אי יבאו לכו כסא אחריתא והוא כל חד כחלת סעודה ולפירוש משמע שהיו מצרכין נמי מון הסעודה וקשה דהא משמע שהיו עושים צי ריש גלותא כרבא דצריך אכסא קמא ואכסא דצרכתא ולא על כל כסא וזהו דוחק לומר שלא היו שותים צדי ריש גלותא יין בצמנע הסעודה לכך נראה לפרש שלא היו מצרכין מון הסעודה כי היו יודעים שמתנו להם יין כל צרכן אבל צבהמ"ז לא היה כוס כי אם מצרכין והיו מסתפקים אם יגיע להם לשמות ממנו:

אנא דעבדי בתלמידי דרב. פירש רש"ס אף על גב דשמעינן מהכא דצרכת המזון אפסוקי סעודתא הוא מכל מקום לא צעי לצרכי אחר יין שבסעודה מקמי דליצריך צרכת המזון לפי צרכת המזון פוטרוה דהשתא צצרכה אחת מעין שלש סגי כל שכן שלש צרכות והכי איתא צה"ג וימיהו אין זה ק"ו דהא פסקינן בצרכות (דף מט:) דצרים הצאים שלא מחמת הסעודה אחר הסעודה פ"י וקודם צרכת המזון טעוין צצרכה לפניהם ולא אחריהם וכן תאנים וענבים צמוך הסעודה לרז ששת ולא מיפטרו בג' צרכות דצהמ"ז א' רש"י פירש צצצובה דצריך לצרך אחריו כמו תאנים וענבים לרז ששת ואין נראה דהא מסקינן התם אמר רב פפא הלכתא דצרים הצאים שלא מחמת הסעודה צמוך הסעודה טעוין צצרכה לפניהם ולא לאחריהם אחר הסעודה טעוין צין לפניהם צין לאחריהם כלומר דלא כרב ששת ואע"ג דרש"י פירש התם לאחר הסעודה כלומר

דצרים גורמת לומר זמן ורצא ס"ל מה מצינו צכ"מ זמן לצסוק הכא נמי זמן לצסוק וטעמנו של דבר דזמן אומרו אפילו צצוק ויעיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לצסוק: **והלכתא כרבא.** דלמר יקנה"ז דקידושא והדר הדלה וכי וי מצדיל צרישא מוחיו דהוי עליה קדושא שבת כמשוי: רז הונא צר יהודה איקלע לצי רצא. צמוצאי שבת של חול: צריך אצשמים צרישא. כמנהג שלנו: א"ר רז הונא לרצא לאחר שגמר הדלה והא צין צ"ש כו': ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון צשמים והדלה.** היכא דאין לו אלף כוס אחד: זו דברי ר"מ. דהכי הוו מני לפלוגתייהו דצ"ש וצ"ה דסתם מתני' ר"מ"ו: **על המזון שהוא צצחלה.** דכיון דגמר סעודתו צזהוא מציבי צרישא ואין מעצביין על המנצות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': רז יעקב צר אצא איקלע לצי רצא. שבת הוה כדאמרין לקמיה [ע"ש] כי מטא לאצדילי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ציוס הוי אכולין: **אכסא דצרכתא.** צצכת המזון צצין עליו לצסוק צצה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו אי משקו לכו מו צצכר כסא קמא אי לא וכי צצרכיתו אקמא לא הוה דעמיין אכסא אחריתא והוה ליה כל חד כחלת סעודתו ומשום הכי צציעתו למיהדר וצרוכי:

הכי גרסינן שאמר משום רבי יהושע צן חנניה נה"ק: ה"ג משל דרבי יהושע כו': והלכתא כרבא. דקידושא והדר אצדלתא דכי מצדיל צרישא מוחיו עליה קדושא שבת כמשאוי: נר ומזון צשמים והדלה. היכא דאין לו אלף כוס א': על המזון שהוא צצחלה. כיון דגמר סעודתו

צזהוא אצייבי צרישא ואין מעצביים על המנצות: אכסא קמא. כשמתחיל לשמות (א) על המזון צצחלה:

והדר צריך. צצה"ג אכסא דצרכת המזון כמו שאנו עושין צכל סעודה וסעודה וצשאר סעודות עסקינן ללא צמוצאי שבת: לא הוי ידעיתו אי משקו לכו (א) צצכר כסא קמא אי לא ומשום הכי צציעתו למיהדר וצרוכי: קאי

רשב"ם

ורצא אמר ית"ק. סצירה ליה כרב דמשוי מאור צין קידוש להצדלה שאין נכון צצעינו של רצא לקמוך הצדלה לקידוש שזו מצימס כמו של זה הקידוש עושה קודס והצדלה עושהו קודש קל וסצירה ליה כשמחל הצדלה קודם לקידוש ומייהו יין צצראש כולן דמדיר קודם והכי נמי צצרכות ירושלמיס) י"ט שחל להיות צמוצ"ש רבי יוחנן אמר יקני"ה ר' חנניה אמר ית"ק ולוי אמר ית"ק מסתברא דלוי דלמר מעין שניהן. ונראה לי דהכא גרסינן [נמן] ולוי אמר ית"ק רצא אמר קני"ה שכן דרך האמוראין רצ ולוי ושמואל חצרים הס ורצא אחריהן: קני"ה. סצירה ליה דקידוש קודם להצדלה כרב (א) ולמה אינו רואה לומר יין צצרישא לפי שא"כ אינו נראה שמצדיל על היין הואיל ומרחיק הצדלה מעל צצרכת היין והרי עיקר הצדלה לא תיקנו אלף על היין צכל קידוש אפילו על הפת יכול לקדש צכלקמן (ד' קו:)

הלכך קידוש צרישא והדר מאור לפי שאנו רוצין לקמוך יין להצדלה והצדלה על צצכתן לצסוק תהיה כשאר כל מוצאי צצצמות והאי דלח מקדים יין מקמי מאור כשאר מוצאי צצצמות שאם כן היה נראה על הקידוש ולא על הצדלה אצא צמוצ"ש דעלמא דליכא קידוש מקמי ליה: קני"ה. סצירה ליה כרב דקידוש קודם להצדלה ורואה נמי לקמוך יין להצדלה טפי מקידוש הלכך קידוש צרישא והדר כל סדר הצדלה של סדר כל מוצאי שבת דהוי יין מאור והצדלה אי נמי רוצין להצדיל צין קידוש להצדלה צכל היכות: קני"ה. קידוש קודם להצדלה כרב ויין נמי רואה לקמוך להצדלה כמו שפירשתי הלכך נקי"ה צעין ומאור משוי צרישא מקמי קידוש דהא כל מוצאי שבת קודם להצדלה לפי שנהנה צו תחלה ה"ג קודם לקידוש שהרי נהנה צו תחלה והרי אי אפשר לאומרו צין יין להצדלה כדן שאר מוצאי שבת שהיין קודם לו צצציל שדדיר דא"כ יש כאן הפסק צין יין להצדלה: ה"ג שאמר [משום] רבי יהושע צן חנניה נה"ק. וטעמא דמפרש לקמן הצדלה קודם לקידוש והלכך נר תחלה לפי שרואה ליתן יין סמוך להצדלה ולקידוש שניהן נקטנו על היין צכל מאור אומרו צלא יין אס אין לו כוס: ה"ג משל דר' יהושע צן חנניה כו': אצ"י ורצא סצירה לכו כרב דלמר יקני"ה וצמוך הוה דפליגי אצ"י סצירה ליה יקוני"ה מהאחר שמתחיל לקדש יגמור כל הקידוש ויאמר זמן שאם אין כאן קידוש אין כאן זמן אכל הצדלה אינה זמן לצסוק וטעמנו של דבר דזמן אומרו אפילו צצוק ויעיקרו אינו על הכוס הלכך אומר לצסוק: **והלכתא כרבא.** דלמר יקנה"ז דקידושא והדר הדלה וכי וי מצדיל צרישא מוחיו דהוי עליה קדושא שבת כמשוי: רז הונא צר יהודה איקלע לצי רצא. צמוצאי שבת של חול: צריך אצשמים צרישא. כמנהג שלנו: א"ר רז הונא לרצא לאחר שגמר הדלה והא צין צ"ש כו': ולא פליגי לא גרסינן: **נר ומזון צשמים והדלה.** היכא דאין לו אלף כוס אחד: זו דברי ר"מ. דהכי הוו מני לפלוגתייהו דצ"ש וצ"ה דסתם מתני' ר"מ"ו: **על המזון שהוא צצחלה.** דכיון דגמר סעודתו צזהוא מציבי צרישא ואין מעצביין על המנצות ואמר רבי יוחנן נהגו כו': רז יעקב צר אצא איקלע לצי רצא. שבת הוה כדאמרין לקמיה [ע"ש] כי מטא לאצדילי כו' אלמא דמעיקרא סעודת שבת ציוס הוי אכולין: **אכסא דצרכתא.** צצכת המזון צצין עליו לצסוק צצה"ג כמו שאנו עושין: לא הוי ידעיתו אי משקו לכו מו צצכר כסא קמא אי לא וכי צצרכיתו אקמא לא הוה דעמיין אכסא אחריתא והוה ליה כל חד כחלת סעודתו ומשום הכי צציעתו למיהדר וצרוכי:

א וראוי לסדר דבריהם. זה אחר זה. מוס' ה"ה"ה.

ב ונלא חיש לדברין באותו סדר של הקדמת דורות. מוס' ר"פ.

ג ונחסה משנה הוי מאור ואח"כ בשמים, והא ר' יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה. שס.

ד וא"כ לא הוי התמא. שס. ה. ונשמע קצת לדכתחילה עבדי הכי מדברין רבא אבשמים ברישא והדר אמור. מוס' ר"ה טו: ו. כי שמו

ישתוו כולם קודם שיגיע לים. מוס' ה"ה"ה.

ו אצ"ג דברכה אחת מעין שלש פוטרוין. מוס' ר"פ.

(א) צצרכות צצ: (ב) שס נא; (ג) וצרכות צצ: מוספתא צצצבת פ"ה הל"ה; (ד) חולין פ"ה; (ה) ופ"ה ה"ה; (ו) ועיובין מ:; (ז) וסנהדרין פ"ה; (ח) וקדושין צצ: (ט) ונע"ע מוס' צצצבת צצ: ד"ה נהגו ומוס' ר"ה טו: ד"ה יבין.)

הגהות הב"ח

(א) נביא דלכי עבדינן דספק מימיו: (ב) רש"י ד"ה אכסא קמא כשמתחיל לשמות הס"ד והשאר נמחק: (ג) ד"ה לא הוה ידעיתו אי משקו לכו הוה צצכר כסא קמא אי לא וכי צצרכיתו אקמא לא היה דעתיכו אכסא אחריתא וה"ל כל כוס כחלת סעודה ומשום הכי צציעתו למיהדר וצרוכי: (ד) רשב"ם ד"ה ורצא אמר וכו' הקדוש עושהו קודם צצחלה: (ה) ד"ה קני"ה וכו' כרב ומ"ה אינו רואה לומר ומרחיק הצדלה מבבית היין לצי' ומינה ולמה ויתבט על נמחק: (ו) ד"ה והלכתא וכו' דכי מצדיל:

מוסף רש"י

נר ומזון בשמים והבדלה. מי שאין לו אלף כוס אחר צמוצאי שבת. מניחו עד לאחר המזון וסודר עליו נר ומזון וצשמים והצדלה (ברכות נב.).

מוסף תוספות

א. וראוי לסדר דבריהם. זה אחר זה. מוס' ה"ה"ה.

ב. ונלא חיש לדברין באותו סדר של הקדמת דורות. מוס' ר"פ.

ג. ונחסה משנה הוי מאור ואח"כ בשמים, והא ר' יוחנן הוא דאמר הלכה כסתם משנה. שס.

ד. וא"כ לא הוי התמא. שס. ה. ונשמע קצת לדכתחילה עבדי הכי מדברין רבא אבשמים ברישא והדר אמור. מוס' ר"ה טו: ו. כי שמו

ישתוו כולם קודם שיגיע לים. מוס' ה"ה"ה.

ו. אצ"ג דברכה אחת מעין שלש פוטרוין. מוס' ר"פ.